

7.657.

Sáropataki KRÓNIKA

X. évfolyam

I. szám

1977. szeptember

25 év a 446-ból

Iskolánk államosításának negyedszázados évfordulójára

446 év igen tekintélyes idő nemcsak egy iskola, hanem egy nemzet életében is. Korok és korszakok vonulata fér bele egy ilyen hosszú időszakba harcaival és vajúdásaival, bukásokkal és sikerekkel együtt. S hogy egy iskola történelmünk viharos és napfényes századaiban ennyi ideig meg tudta állni a helyét, elsősorban annak köszönhető, hogy mindig a felemelkedésért küzdött, a haladás ügyét szolgálta.

Most — a 446-hoz képest — csak egy öszszegét tekintve kisebb, de gimnáziumunk történetében nagy jelentőségű évszámra gondolunk: 1952-re. Az 1531-ben alapított iskola hivatalosan 1952. augusztus 1-én vette fel a Rákóczi család nevét, s immár 25 éve mint állami intézmény folytatja működését.

Ez a „schola” mindig a nép iskolája volt. A zempléni, borsodi falvak tehetséges gyermekei tudásra, emberségre szomjazva léptek be kapuján, s szellemiükben gazdagodva tértek vissza szűkebb pátriájukba, hogy újabb és újabb nemzedékeket küldjenek a tudományok e fellegvárába — úgy, mint őket apáik, apáikat nagyapáik. Ezt a tanintézetet — a nagy pártfogók után — önereje és „híveinek” áldozatkészsége tartotta fenn — sokszor a nehézségek ellenére is!

1952. augusztus 1. egy gyökeresen új fejezet kezdetét jelzi az ősi alma mater történetében. A magyar dolgozó nép állama átvette a súlyos anyagi helyzetben levő református egyháztól az iskolát, s a Rákóczi-Athenaeumnak azóta államunk viseli gondját, irányítja szellemi tevékenységét. Gimnáziumunk 25 évvel ezelőtt lett de jure is a magyar nép tulajdona, azé a népé, amely az elméleti és gyakorlati képzést itt évszázadokon át támogatta, viszonzásul azért, amiért fiait „scholáknak” a mindenkori társadalmi

viszonyokhoz képest a leghaladóbb világnézettel, bőséges ismeretanyaggal vértette fel, s az életre, a haza és az emberiség hűségese szolgálataira nevelte.

Az államosított gimnázium — az oktatásügy területén végzett kiemelkedő munkája jutalmaként — fennállásának 425. évfordulóján elnyerte a Munka Vörös Zászló Érdemrendet.

25 év rövid időszak az iskola életkorához viszonyítva, mégis elég volt ahhoz, hogy a Rákóczi Gimnázium rohanó korunk színvonalára emelkedjék, a legmodernebb technikai felszerelések birtokába jusson és maximálisan megfeleljen szocialista nevelésünk követelményeinek. Személyi feltételeink biztosítékot nyújtanak ahhoz, hogy a XX. század második felének pataki diákja felkészülten lépjen ki ebből az emberformáló műhelyből építeni és dolgozni korunk legigazságosabb, legfelelősebb társadalmában, a szocialista Magyarországon.

Diákjaink az alma mater csaknem ötödfélszáz éves haladó hagyományain nevelkedve megtanulják becsülni dolgozó népünk áldozatos erőfeszítéseit. Magukba szívják a hazaszeretet eszméjét. Ápolják a népek közötti barátságot. Előítéletektől mentesen kezelik a szellemi és a fizikai munka kérdését.

Évről évre sok fiatal tanul iskolánkban. Az 1952—53-as tanévben 16 tanár irányításával 427 tanuló kezdte meg a tanévet. Ezután a tanulói létszám gyorsan emelkedett, s az 1964—65-ös tanévben elérte csúcspontját: iskolánkban 68 tanár 1150 diákot tanított. Ekkoriban a beiskolázás egy kicsit túllépte a reális lehetőségeket, a létszámot csökkenteni kellett. Jelenleg a tanulói létszámunk 730 fő, a tanári testület 48 szaktanárból áll. Ez a tanulói- tanári létszám ideálisnak mondható.

Az elmúlt években népi államunk nagy anyagi erőket mozgósított, hogy a megnövekedett igényeknek intézményünk meg tudjon felelni. Ezért az iskola épületét is (mivel a több mint 100 éves gerendák megroppantak, a csak kis megterhelést bíró farészek elhasználódtak stb.) rendbe kellett hozni.

1972-ben kezdődött meg a — sajnálatos módon elhúzódó — tatarozás. Körülbelül 40 millió forintba rúg a felújítási munkák teljes költsége, de az épület — rövidesen kívülről is — szebb lesz, mint valaha; s — bizvást mondhatjuk — az ősi falak varázsát már nem sokáig fogja rontani a málló vakolat... ,

De most, a 25 éves évfordulón is van okunk örülni: a pataki iskola valamennyi diákja és tanára a belülről már megifjodott, kicsinosított épületben kezdheti meg a 447. tanévet. Az épület bútorzata az utolsó darabig vadonatúj; s a mai pataki diáknak az a feladata, hogy megőrizze, óvja dolgozó népünk vagyonát és gyarapítsa tudását.

A Rákóczi Gimnázium mai tanulói és tanárai nem herdálják el az iskola régi hírnevét, hanem gyarapítják. Ennek bizonyítékai az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen nyújtott teljesítmények, a sikeres egyetemi-főiskolai felvételi vizsgák, a nyári önkéntes ifjúsági építőtáborokban kiérdemelt első helyezések, a Tokaj-hegylajai Állami Gazdasági Borkombinátban elért szüreti rekordok és a Bodrogközi Állami Gazdaságban produkált almaszedési eredmények. Diákságunk minden tőle telhetőt megtesz, hogy továbbra is kiérdemelje pártunk és kormányunk, szocialista hazánk bizalmát.

Iskolánk szépítéséből is kivettük részünk. S bár a felújítási munkák sokszor kényelmetlenséget okoztak, az alma materben egy jöttá-

nyit sem engedtünk a magunkkal szemben támasztott követelményekből. Tettekkel is bizonyítottuk az iskola érdekeinek szolgálatát: saját erőből — testvérintézményeink támogatásával — egy szemet-lelket gyönyörködtető ifjúsági klubot alakítottunk ki az épület alatti szeszepincéből; kilencszer rendeztük meg Északkelet-Magyarország tanulói fiataljainak kulturális segerszemléjét, a Sárospataki Diáknapokat; hozzáfogtunk az iskolakerti sportpálya építéséhez. A nevezetes akciókat a haladó hagyományokra építő diákönkormányzati szerv, a KISZ iskolai bizottsága irányította — egyre nagyobb hozzáértéssel.

A legutóbbi 25 év iskolánk történetének fényes korszaka: ez alatt az idő alatt teljesültek a dicső patróna, Lorántffy Zsuzsanna és Comenius álmái. A nagy pedagógus 1654-es itteni búcsúbeszédében mondta: „Ha ti, hunjaim, tudtok élni tehetségekkel, bölcsesség dolgában Európa egy népénél sem lesztek hátrább. Kezdjétek meg iskolátoknak, ennek a Rákóczi-Athenacumnak jobbá tételét, hogy a többieknek példaképül legyen, a műveltség igazi műhelye, a bölcsesség igazi aranybányája, a nyelvek igazi munkaháza legyen... Bárcsak az én pataki iskolámat úgy felvirágozni látnám, hogy azt örömmönnök s koronáznak nevezhetném!”

Most, 1977-ben erre azt válaszolhatjuk: az államosítás óta eltelt negyedszázadban pedagógusaink megszívlelték Comenius egykori tanácsát, és mindent elkövettek, hogy iskolánk felvirágzása ne csak jámbor óhaj, hanem konkrét valóság legyen.

Derda István
nevelési igazgatóhelyettes

Alma Mater

Elfogadtuk a kihívást!

Tv-vetélkedő két Rákóczi Gimnázium között

A sárospataki Rákóczi Gimnáziumban valószínűleg nem nagy azoknak a száma, akik a Rádió- és televízió-újság 1976/48. számából emlékeznek arra a december 4-i műsortájékoztatóra, mely így szólt: „15,30 A mi sulink... A vetélkedő-sorozatban ezúttal is két iskola méri össze tudását, ügyességét és szerencséjét. — Résztvevők: a Tóth Árpád gimnázium, Debrecen és

a Katona József gimnázium, Kecskemét. — Zsüri: Rákóczi Ferenc gimnázium, Budapest. — Műsorvezető: Déri János. — Szerkesztő: Pomezanski György. — Rendező: Csányi Miklós”.

Hogy én itt mégis hivatkozom erre a tájékoztatóra, annak két oka van: 1. a beharangozott műsor végén Pataky Márta volt IV. F osztályos tanuló és e sorok írója is megjelent a tv kép-

ernyőjén; 2. mi — iskolánk ifjúsága nevében — elfogadtuk a „zsűrítő” budapesti II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumnak egy hasonló vetélkedőre való kihívását...

Bizonyára kevesen vannak közöttünk olyanok is, akiknek a tanévkezdés izgalmai közepette eszébe jutott, hogy a kihívás az 1977/78-as tanévre szólt, a vetélkedő tehát esedékes... Ezért

— úgy érzem — itt és most kötelességem fellebenteni előttem a fátylat az egész „vállalkozásról”.

Tavaly novemberben egy levél és egy telefonüzenet érkezett Budapestről iskolánkba. A levelet leendő budapesti ellenfeleinktől kaptuk, és a hivatalos kihívást tartalmazta; a telefonüzenetet a tv ifjúsági osztályától. Ebből megtudtuk, hogy szeretnék mind a kihívást, mind annak elfogadását a tv-ben közvetíteni... Így kerültünk bele tavaly a december 4-i műsorba.

Az idén — a diáknapi alatt — Pomezanski György, a tv ifjúsági osztályának szerkesztője — többek között — a vetélkedő ügyében is leutazott Patakra. Nem sokkal később — éppen az iskolai pedagógusnap idején — utazását megismételte; társaságában voltak a budapesti II. Rákóczi Ferenc Gimnázium képviselői is... A két alkalommal — nagy vonalakban — sikerült a vetélkedő főbb irányelveit tisztázni.

A fő műsort mindkét iskolából egy-egy 30 perces „bemutatózás” fogja megelőzni. Ennek a bemutatkozásnak „Ki mit tud?”-szerűen kell történnie: minél kevesebb technikai segédeszköz és minél több eredeti ötlet felhasználásával. Mi a bemutatkozást néptáncsoportunk, hangszeres trióink és több tehetséges egyéni szereplő közreműködésével szeretnénk eredmé-

nyessé tenni.

A fő műsort alkotó vetélkedő három „tárgyköre” a kultúra, a tudomány és a sport lesz. A kultúra jegyében kerül sor pl. a két gimnázium irodalmi színpadának 6-6 perces „tehetségvizsgájára”... Több tudományág is próbára teszi majd a versenyzők „szakmai” tájékozottságát: mindkét félnek készülnie kell a Rákóczi család történetéből. A résztvevőknek ismerniük kell egymás környezetét is: a budapestieknek a Zempléni-hegység növény- és állatvilágát, geológiai és archeológiai érdekességeit, nekünk a Budai-hegység nevezetességeit. A zsüri pedig valamilyen módszerrel (pl. találós kérdés vagy képfelismerítés útján) meggyőződik arról, hogy ilyen vonatkozásban a versenyzők tudása milyen mély.

A budapesti II. Rákóczi Ferenc Gimnázium és a sárospataki Rákóczi Gimnázium tanulói között talán a sport terén lesz a leglátványosabb összecsapás. Focistáink edzhetnek: rajtuk múlik, hogy a „cseles szabályok” alkalmazásával megtervezett kispályás labdarúgó-mérkőzés majd kinek a javára dől el. Két táncospár is gyakorolhat: tőlük függ, hogy a bemutatásra javasolt polkával és tangóval — az esetleges váratlan fordulatok ellenére — melyik fél arat sikert. Asztaliteniszezőink is készülhetnek: rajtuk áll vagy bu-

kik a rendhagyó mérkőzés sorsa...

A kultúra, a tudomány és a sport köréből mindkét iskolának egy-egy szellemes feladatot is ki kell ötlenie. Ha az ellenfél nem tudja a feladatot megoldani, értékes pontok állnak a hához...

Ennyi az, amennyit az esedékes tv-vetélkedőről jelenleg tudok. Minden más csak találgatás... Az is, hogy a fő műsor összetétele még megváltozik; az is, hogy a 120 percesnek tervezett műsor lerövidül.

Bizonyosra csak az vehető, hogy 1977 novemberétől 1978 februárjára tették át a Mi sulink-nak azt az adását, amelyben „fellépünk”... Akkor iskolánk tanulói kb. a fele — a szereplőkkel együtt — „drukerként” Budapestre utazik. Kihívóink a Déli pályaudvaron szívélyesen, de kedélyesen (a hangulatkeltés minden stílusos eszközét felhasználva) fognak bennünket várni.

Mindezekre való tekintettel — a műsort előkészítő bizottság nevében — egy felhívást teszünk közzé: azok a leányok és fiúk, akik valamilyen érdekes és hatásos produkciót tudnak, vagy a polka és tangó „művészi” bemutatására vállalkoznak, minél hamarabb jelentkezzenek nálam.

Orosz János
iskolai KISZ-titkár, III. F

Oroszlánkörmök

FREDERIC BROW:

Miért titted, Benny, miért?

(Why, Benny, why?)

A leány csinos, elsőéves főiskolai hallgató volt a City College-ban. Egy mozi után összeveszett udvarlójával... az egész ilyen egyszerűen kezdődött...

Az idő nyirkos, hűvös és ködös volt, de a fiatal nő jól fel volt öltözve. Kötött szoknyán és szvetteren kívül egy férfi eső-

kabátot is viselt, melyet 14 éves öccsétől kért kölcsön, hogy este elmehessen benne a moziba.

Ritkán járt babushkában, úgy tartotta, hogy a lányok olyanok benne, mint az idegenből ide szakadt nők, de ma mégis felvette, hogy megóvja szőke haját a ködtől, mely bármely pillanat-

ban szemerkélővé válhatott. Lában szögletes sarkú barna félcipőt és kötött, skót térdharisnyát hordott. Azt persze nem lehetett tudni, mi egyebet viselt még az esőkabát alatt, mivel a kabát fél lábszárig ért, kb. egy hüvelykkel volt hosszab, mint a szoknyája.

A 19 éves leány a Santa Monica City College elsőéves hallgatója volt. Egészen csinos volt, csaknem szép.

Fél tizenkettő körül lehetett az idő ezen az októberi éjszakán. Előzőleg moziban volt udvarlójával, akivel jegyben járt. Mozi után veszekedni kezdtek, hirtelen és hevesen, de valójában nem komolyan. Tudta, hogy meg fog bocsátani a fiúnak másnap, vagy legkésőbb néhány napon belül. Ma azonban meg kellett leckéztetnie. A nyomaték kedvéért faképnél hagyta.

Egy fél háztömbnyire járt, amikor utolérte a vőlegénye, aki csak akkor hagyta ott, amikor ő kihozta a lbeketűrésből, mivel azzal fenyegette, hogy rendőrt hív, ha nem hagyja egyedül.

Igy magára maradt, és most már nagyon meg volt rémülve.

A film, melyet láttak, kétrészes bűnügyi film volt. Az egyik rész egy Hasfelmetsző Jack-féle bűnözőről szólt, aki lányokat ölt meg késő éjszaka. Nem kellett hosszú utat megtennie hazáig; ha a rövidebb utat választja; kocsival nem tudtak volna menni, mert az út keskeny parkávon vezetett keresztül az Ocean Avenue és a sánckeritül között, aztán le a lépcsősoron, mely a Palisades Beach Roadra vezetett, le a sziklákhöz.

A lány a szüleivel lakott, két háztömbnyire a lépcsősortól, az út és az óceán között. Egyelőre meg semmi oka sem volt a féltelmre a kivilágosított Santa Monica Boulevardon. De az utolsó utszakasztól rettegett, kerestül menni a keskeny parkávon, aztán a keskeny lépcsőkön. Ha lemegy, találkozhat egy Hasfelmetsző Jack-szerű alakkal. A lépcsők ki voltak világítva, de mit segíthetett volna ez neki? Elérte a Második utca sarkát, meglátta a nyitva levő gyógyszerteret, habozott. Ez volt az utolsó alkalma, hogy elkerülje az út végső, félelmetes szakaszát.

Nem volt nála pénz, hogy taxiba üljön, de volt egy kis aprója, egy tizcentese, hogy taxiért telefonáljon. Nem kérhetett otthonról segítséget, apja

nemrég jött haza a kórházból, most vakbélműtétje után lábadozott, és még nem vezethetett, anyja pedig sosem tudott vezetni.

De valamelyikük ki tudná fizetni a viteldíjat, hacsak nem alszanak már mindketten. Anyja izgatott lett volna, és meg kellett volna magyaráznia, miért veszekedtek Jimmel, és anyja nagyobb ügyet csinálna belőle, mint amekkora valójában, és megpróbálná lebeszélni arról, hogy Jimmel újra találkozzon, pedig a veszekedés nem volt komoly. Annyi volt csak az egész, hogy Jimet meg kellett leckéztetnie, meg kellett értetnie, hogy neki is vannak érzései.

Ostoba volt, tudta. Semmi sem fog történni. Elszántan elsétált a sugárút utolsó háztömbje mellett, átment az Ocean Avenuen és a parksávon, mely ki volt világítva, akárcsak a lépcsők. Nem kellett semmitől sem félnie. Elindult lefelé a meredek lépcsőkön. Jónéhány lépcsőfokkal lejjebb egy férfit látott fölfelé jönni. Határozatlanul megállt. Ha tovább megy, épp a lépcsősor közepén találkoznak. Nem, inkább itt vár, közel a felső lépcsőfokhoz, hogy el tudjon menekülni, ha... nos, ha a helyzet veszélyesnek bizonyul. Kinyitotta retiküljét, és úgy tett, mintha cigarettát keresne, végül kivett egyet, szájába tette, és tovább kotorászott a gyufáért. Már csak néhány lépcsőnyire volt tőle az ember, amikor a gyufa lángja föllobbant, és a fényében egyenesen a férfira nézett, mintha csak most vette volna észre.

Hatalmas férfi volt, és — te jó isten! — kerek arca volt, kifejezéstelen, kicsi malacszemekkel, és... Hirtelen rávigyorgott, kivillantak nagy, elszíneződött fogai, melyek közül egy hiányzott. Még egy lépést tett, és... A lány megfordult, és futni kezdett fölfelé.

Hallotta maga mögött a férfi nehéz lépéseit. Hatalmas testéhez képest meglepően gyors volt. Most már nem félelmet, hanem rémületet érzett. Amint felért a lépcsőn, kiáltozni kezdett,

ahogy a torkán kifért. A férfi a lépcsősor és a járda között érte utol. Óriási kezét a nyaka köré fonta, és mindketten a fűre zuhantak.

Sikoltása elfulladt, de ekkor egy másik éles hang szólalt meg, egy rendőrautó szirénája. Az autóban a rendőrök meghallották a segélykiáltást, és bekapcsolták a szirénát. A leány látta a piros villanót a kocsi tetején, amint a jármű megállt. De ez volt az utolsó, amit még látott. A rendőrök egy-két másodpercet késtek ahhoz, hogy megmenthessék.

A Santa Monica Rendőrőrs vállalatőszobájában három rendőr vállaltott egy megfélemezett, idióta férfit. Az egy egyenes hátú széken ült, mindkét oldalán állt egy-egy egyenruhás férfi. A civil ruhás rendőrhadnagy dühösen járkált előtte; a behemót férfi feje ide-oda mozgott, amint követte a hadnagy járkálását.

A hadnagy öklével mérgesen a tenyerébe csapott.

— A fene egye meg, Benny, miért? Csak azt mondd meg, hogy miért tetted?

A detektív abbahagyta a járkálást, az idióta Benny feje mégis ide-oda járt, de most már lassú, ijedt tagadasként. Benny nem tagadta meg a választ, csak nem tudta, hogy feleljen a hadnagnak, aki egyszer a barátja volt, és aki most feldult és dühös.

— Benny, gondolkozz! Ne félj! Csak meg akartalak ijeszteni, amikor azt mondtam, hogy gázkamrába küldhetnek. Nem hiszem, hogy megteszik, de ez nem rajtam múlik. Börtönbe zárnak egész életedre. A fene egye meg, Benny, azt akarom megtudni, miért ölted meg. Mi mindig tudtuk, hogy nem vagy... nos, nem vagy egészen beszámítható, ezért szemmel tartottunk. De mindig reméltük, hogy nem kell ide behoznunk, Ma estig, Benny. Ma estig semmi baj nem volt veled. Még egy rágógumit sem loptál. Meg merem volna esküdni, hogy a légynek sem ártanál. Mindnyájan a te standodon tisztítottuk a cipőnket, és mindnyájan szeret-

tünk téged. Miért tértél le a helyes útról? Ismerted a lányt? Láttad őt ezelőtt?

Benny a fejét továbbra is tagadólag rázta ide-oda, ide-oda.

— Miért, Benny? Miért ölted meg? Miért? Miért?

Benny feje egyre lassabban mozgott, aztán a padlóra nézett.

Most gondolkodott, erősen gondolkodott, emlékezni próbálva. Végül megtalálta a szavakat. Így szólt:

— Ő... — mondta, aztán újra próbálkozott, és megtalálta a választ.

— Ő futott.

Fordította: Vámos Mariann IV. B

Szobámban már

az ősz

tanyáz

a nyár

fáradtan botorkál

kifelé

Ülök némán

révedezve

magamat tényekkel győzködve

hogy elmúlt

a nyár

Megborzong a lég

a test

az agy

a magány

gyantájába fagy

az ősz küszöbén

Keresztényi Ildikó III. B

Disputa

Fesztivált vagy versenyt?

(Észrevételek és javaslatok a IX. Sárospataki Diáknapok után)

1977 májusában zárta kapuit a IX. Sárospataki Diáknapok. Ezen a közönségnek és a szereplőknek sok kellemes élményben volt részük, ráadásul a rendezők még hasznos tapasztalatokat is szereztek.

Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy az eddigi diáknapok műsorainak többségét — mint helybeli — végignézhettem, ebben az évben pedig rendező és szereplő is voltam. Tapasztalataim alapján, úgy érzem, bele tudok szólni abba a vitába, amely e hangulatos rendezvény jellege körül folyik: verseny vagy fesztivál legyen a jubileumi X. Sárospataki Diáknapok?

A kérdéssel először a Magyar Ifjúság 1975/25. száma foglalkozott. A 75-ös diáknapok volt az első, melyen a helyezések — egy zártkörű versenyen — már az ideutazás előtt eldőlték; a szereplők pataki fellépése már csak közönség előtti bemutatkozás volt.

Az ifjúsági lapban többek között ez olvasható: „A diákok egyes érzelmekkel fogadták, hogy

a diáknapok az idén elvesztette versenyjellegét... Egy fiatal ugyanis imád versenyezni. Minden porcikájával áhítja az erőpróbát, azt, hogy megtudja: mit produkált, érdemes volt-e heteken, hónapokon át foglalkoznia valamivel.”

A cikk hangvételéből kitűnik, hogy írója — nem alaptalanul — a verseny mellett foglal állást.

Az ideai diáknapok is fesztivál volt. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a kulturális seregszemle jellegéről folyó vita lezárult. Látszik ez abból is, hogy a Magyar Ifjúság 1977/19. száma szintén szóvá teszi a problémát.

A cikk írója szerint: „Érdekes volt a vita, amely akörül zajlott, hogy fesztivál kell, avagy inkább verseny... Nagyon sokan a verseny mellett foglaltak állást.”

És valóban: sok minden szól amellett, hogy előnyösebb a versenymegoldás.

Maga az alaphangulat is más, ha a versenyzők a helyezésükért, a nézők pedig iskolájuk,

városuk csapata, vagy barátjuk sikeréért izgulnak. Ilyenkor a műsor színvonala is magasabb, mindenki igyekszik a tőle telhető maximumot nyújtani, hiszen az itteni teljesítménytől függ az eredmény, és persze az is, hogy az utolsó este az eltelt négy nap legjobb előadói közül ki fog szerepelni a szabadtéri színpadon megrendezett gálaesten.

A versenyszellem hiánya — véleményem szerint — a műsor-számok művészi értékének bizonyos mértékű csökkenéséhez vezet. Ha valamely egyéni vagy csoportos produkciónak már nincs „tétje”, akkor némelyek körében eluralkodhat az „ahogy esik, úgy puffan” szemlélet. Ha az arany, ezüst és bronz oklevelek tulajdonosai már „birtokon belül” vannak, akkor közülük jónéhányan — negatív értelemben — itt többet megengednek maguknak.

És mivel a részvevők nem tartalékolják annyira energiájukat a szereplésre, sokkal oldottabb lesz a légkör. Ez még egyáltalán nem lenne baj, sőt! Semmiképp

sem szabad a diáknapokat valamiféle szigorú iskolai rendezvénynek feltüntetni. Csak az a baj, hogy az oldottabb, szabadabb (szabadosabb?) légkör vonzza a kívülálló kétes elemeket, akik józanul se nagyon, részegen pedig még kevésbé hajlandók tudomásul venni, hogy ez a rendezvény diákünnep, s nem azért találták ki, hogy nekik legyen hol garázdálkodni. És hogy ezt a jelenséget mások is elítélték, bizonyítja a Magyar Ifjúság újságírója: „A fák alatt a gyepen, a padokon, a kerítés tövében »csövezők« tucatjai aludtak, illetve durva szavakkal és módszerekkel molesztálták a lányokat... Vajon hogyan lehetne meggátolni, hogy nyílt rendezvényeken az ilyen» idegenek« rontsák a hangulatot s lejárassák azokat, akik szívüket, lelküket adják e négy napért.”

Bizony, akadt dolguk az éjszakai szállásügyeleteknek is, volt kiket távol tartani a szálláshelyektől.

Tagadhatatlan, hogy feltűntek az idén hasznos újítások is.

Ilyen volt például a városi hangosítás.. Így bárhol, bárki megtudhatta, hogy melyik helyszínen milyen műsor folyik. Igen megkönnyítette a rendezők munkáját és az információközlést, hogy a helyszínfelelősöknek URH adóvevőjük volt. Sok problémát szüntetett meg az is, hogy eltörölték a korábban alkalmazott belépőjegyzendőt.

Most, hogy közeleg a jubileumi X. Sárospataki Diáknapok, javaslom a következőket:

Legalább a legjobbak versenyezzenek itt. Tehát tartssanak megyei (körzeti) középdöntőket; ott a zsűri válassza ki azokat, akik a legimponálóbb teljesítményt nyújtották. Ők versenyezzenek aztán Sárospatakon.

A „Ki mit tud?”-hoz hasonlóan be lehetne vezetni a közönségzavazatot, illetve a közönségdíjat. Így lényegesen nagyobb lenne a lelkesedés, hiszen mindenki azért is tapsolna, hogy az általa kedvelt versenyzőt bejuttassa az első helyezettek közé.

A diákszínpadoknak nemcsak

a műsoridőt, hanem a díszletezésre fordítható maximális időt is elő kellene írni. Ezzel meg lehetne akadályozni, hogy a rendezők olyan technikai apparátusra építsenek, amelynek a fel- és leszerelése több időt vesz igénybe, mint maga a produkció.

A napi program megszervezéséhez azt tudnám ajánlani, hogy — hasonlóan az előbbi évek gyakorlatához — napközben több helyszínen bonyolítsák le a különböző kategóriák versenyeit, este pedig a szabadtéri színpadon az aznapi legjobbak lépjenek föl, még helyezési sorrend kihirdetése nélkül. Az eredményhirdetés és díjkiosztás a gálaesten történne.

A kérdést tehát, hogy verseny kell, vagy inkább fesztivál, nem lehet egyértelműen eldönteni. Bár én személy szerint a verseny híve vagyok, azt javaslom, legyen ez is, az is. A négynapos program egyik része legyen egy izgalmas, hangulatos erőpróba, a másik része pedig kötetlen, vidám szórakozás.

Sipos István II. F

Visszapillantó tükör

A magyar Eurialus és Lucretia 400 év távolából

Hódolat a Pataki Névtelennek!

A televízió „Beszéljünk szépen magyarul” című műsorát rendszeresen figyelemmel kísérem. Ezért nem mulasztottam el azt az adást sem, amelyben XVI. századi irodalmi emlékeinkről, nevezetesen a széphistóriákról volt szó. A széphistóriák — jóllehet a középkor jellegzetes alkotásai — bennem, a legújabb kor gyermekében is erős visszhangot vertek; különösen akkor, amikor rájöttem, hogy ezek egyike, az „Eurialusnak és Lucretiának szép históriája” 1577-ben, tehát 400 évvel ezelőtt került ki a Pataki Névtelen keze alól...

Kíváncsi lettem erre a műre. Ahogy elolvastam és a rá vonat-

kozó irodalomtörténeti anyagot is átnéztem, úgy éreztem, szellemiekben gazdagabbá váltam. A magyar Eurialus és Lucretia erdetije egy 1444-ben készült híres és pajzán, latin nyelvű humanista novella volt. Szerzőjében a kortársak Aeneas Sylvius Piccolominit, a későbbi II. Pius pápát tisztelték. (A sors ironiája, hogy legnagyobb egyházi méltóságában ez a pápa megtagadta korábbi önmagát, a szabad szájú író; saját világi hangvételt, nemegyszer ledér felfogású írásaitól óvta a híveit.)

Az említett novella és a belőle készült széphistória „az buiaságra természeti szerént gyors és hajlandó” Zsigmond császár

udvarába vitte és viszi el az olvasót; ott virult ki egykor Melenaus felesége, a „hús esztendőt ő ideje szerént meg nem haladott” Lucretia és a francia eredetű „Harminckét esztendős, szép, ékesen járó, teljes orcájú” Eurialus szerelme. A novella megkapóan dolgozta fel ennek a házasságtörő szerelemnek az ébredését, izgalmas beteljesülését és tragikus végét: az elhagyott Lucretia halálát és a hamar vigasztalódó Eurialus új boldogságát...

A Pataki Névtelen — bár Aeneas Sylvius Piccolomini cselekménybonyolításához hű maradt — élt a művészi szabadsággal: miközben versbe szedte

Eurialus és Lucretia esetét, hol rövidített (főleg az epikus részeknél), hol bővített (főleg a lírai részeknél) a történeten — az eredeti szöveghez képest. Mi több: a mitológiai utalásokat eléggé háttérbe szorította, az unalmas moralizálásokat csökkentette, a sikamlós „kitételeket” megfinomította átköltött széphistóriájában. Ugyanakkor a Pataki Névtelen a magyar Eurialus és Lucretia társadalombíráló hangját felerősítette. Az egyik helyen pl. így írt:

„... a szegények közt alacsony házakban

lakhatik az tisztaság,
Drága palotákban szemérmesség
nem tarthat az gazdagság.”

A széphistória azonban — Szerb Antallal szólva: ez az egyetlen igazán szép széphistória — ettől még ízig-vérig széphistória maradt. 400 év múltán sem fakult meg benne a női lélek rajza, az érzéki szerelem szenvedélye, a kalandvágó férfi (vitéz?) arculata. Most is frissnek, élvezetesnek, színesnek találtam a mű nyelvét. A fordító verselése felett sem járt el az idő: fejlett, biztos költői technikát alkalmazott mindenütt...

Ezért érdekelt volna a XVI. századi magyar műfordító személye is. De hát a Pataki Névtelen kezdettől fogva az ismeretlenség homályába burkolózott: személyét illetően ma is folynak a találgatások. Egyesek őt Balassi Bálinttal azonosították. Mások a Sárospatakon élt Dobó Jakabot gondolták az anoním tolmácsnak. Ismét mások szerint nem Balassi, hanem egy tehetségben vele vetekedő, de eddig fel nem fedezett XVI. századi nagy mester rejlik a Pataki Névtelen álarca mögött...

Mindegy. Bennünket büszkeséggel tölt el az is, hogy 400 évvel ezelőtt itt, diákkorunk színhelyén készült a „De duobus Eurialo et Lucretia se amanti-bus” című novellából kiváló műfordítás... Aki ebben kételkedik, annak állításomat alátámasztom a széphistória utolsó soraival:

„Aeneas Sylvius írásából szerzék
ez éneket versekben,
Bodrog vize mellett, Patak városában,
az úr gombos kertében.”

Minthogy azonban ebben az idézetben a „gombos kert” megjelölést homályosnak találtam,

felvilágosításért az „Irodalom-történeti Közlemények” egyik 1969-es számához fordultam. Kiderült, hogy a „gombos kert” némelek szerint nem más, mint a ma is létező Gombos-hegy. Megtudtam, hogy némelek a „gombos kert” elnevezést a bimbó, a virág fogalmával hozzák kapcsolatba. De a legelfogadhatóbb magyarázat számomra is az volt, hogy a „gombos kert” megjelölés olyan virágos kertre vonatkozik, amelyben a virágok mellé tűzött kárókat égetett mázas cserépgömbök díszítették. (Az „úr” nyilván Dobó Ferenc, akinek 400 évvel ezelőtt lehetett ilyen „gombos kert”-je Patakon.)

A megemlékezésemet hadd zárjam azzal: a magyar Eurialus és Lucretia a maga nemében remekmű. Korunkban is tetszetős, tanulságos és szórakoztató olvasmány. A Pataki Névtelen pedig — ha pontosan nem is tudjuk, kit tisztelünk benne — feltűnően jelentős alkotó. Úgy érzem, hogy értékelésére bátran használhatjuk Madách Imre szavait: „Csak hódolat illet meg, nem bírálat.”

Pohánka Enikő III. B

Tribün

Gál Sándor:

új atlantisz*

Iovaglólásban a házfalon
a félig-kész sárfalon
kezemben balta
fényes baltanyél
nyesem a falat
az összetömörült egészet
felettem
a vasvillára tűzött ég
hátamról veríték ömlik
tenger-sós hullámvérssel
alattam lovak horkanása
káráló tyúkhad libafalka

villan a balta éle
nap a napra
szikrázó tenger
por a habja
verődik fröccsen irgalmatlan
betakar elfed magába szív
süllyedek belé egyre lejjebb
belé a porba belé a sárba

belé a fénybe
a feszes
lőhorkanásba

süllyedek süllyedek
együtt e fallal
fejszeéllel
együtt e kivagott nyelvű vidékkel
kertekkel házakkal otthonokkal
együtt a félig-megépült házfalakkal
szakad hátamról loccsan a tenger
ömlik a sós víz a falak tövére
s nem érkeznek mentő gályák
nem érkeznek királyi hajók

csak ez a tenger
csak ez növekszik
sárfalak alját rendre kimossa
sárfalak szívét rendre felissza
csendde oldódnak benne a hangok
kúpolás szavak szép tornyos ígék
szerterothadnak mélyén a nyelvek
iszapba fullad a tiszta beszéd

villan villan a balta éle
mi volt a tiéd
mi maradt néked
sárfal-építő
villan villan a balta éle

Iovaglólásban a házfalon
a félig-kész sárfalon
süllyedek alá

együtt a fákkal együtt a tűzzel
együtt a lőrhorkanásos messzeséggel
imbolygó szívű temetőkkel
kétlábbon álló halottakkal
atlantisz sorsú nemzetekkel

velük együtt le a mélybe
le a végső elnémulásba
tanúnak titoknak végső jelnek
feketen vérző nyitott sebnek
felvilágolni az örök-mélyről

Iovaglólásban a házfalon
a félig-kész sárfalon
kezemben balta
fényes baltanyél
alattam nem föld a föld
felettem nem ég az ég

*A szerző élenjáró képviselője a szlovákiai magyar irodalomnak. Többször járt Sárospatakon; ilyen alkalmakkor örömmel kereste fel iskolánkat is. — Gál Sándor eddig költeményekkel, novellákkal, gyermekversekkel, riportokkal, műfordításokkal aratott sikert: a BAbZ megyei Napjaink-ban is gyakran publikál. Alkotásait ez idő szerint 10 kötet foglalja magában. — Az itt közölt verse lapunkban jelenik meg először.

H o l m i

HÍREK

— Mint a Művelődésügyi Közlöny 1977/11. számából is kiderül, dr. Czövek István tanítványa, Kocsis Judit, iskolánk volt IV. B osztályos növendéke orosz nyelvből az általános tantervű osztályok kategóriájában az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen II. helyezést ért el.

***

— Nyáron Oláh Katalin brigádja a bajai építőtáborban elnyerte a „Kiváló brigád” címet, Emri Emese, Ligner Éva, Oláh Katalin és Radácsy Györgyi brigádja pedig az iskolák közötti verseny I. helyezettei számára alapított KISZ KB-zászlót; L. Nagy Ferenc, Supola István és Nagy Attila brigádja a biatorbágyi építőtáborból szintén a KISZ KB zászlóját hozta el; Dienes Gábor brigádja a békési építőtáborban szolgált rá a „Kiváló brigád” címre. — Gratulálunk a kitüntetett brigádok jó munkájához!

***

— Havril Ágnes IV. B osztályos tanulót — jó mozgalmi munkájának elismeréseképpen — a megyei KISZ-bizottság úgy jutalmazta, hogy iskolánk képviselőjeként bekerült abba az ifjúsági küldöttségbe, amely 1977. augusztus 20 és 25-e között részt vett a Szovjetunióban rendezett II. szovjet-magyar barátságfesztiválon.

***

— A sárospataki Rákóczi Gimnázium 24 osztályának tanulói 1977. szeptember 7-től 17-ig almát szedtek a Bodrogközi Állami Gazdaságban.

— Az alapszervezeti KISZ-vezetőségek tagjai 1977. szeptember 11-én a Pécsi Sándor Ifjúsági Klubban a Derda István igazgatóhelyettes úr által tartott évi felkészítésen vettek részt.

***

— Kossuth Lajos születésének 175. évfordulója alkalmából diákságunk az iskolakertben bensőséges hangulatú koszorúzási ünnepséget tartott. Ezen Pohánka Enikő III. B osztályos tanuló szavalt; Karakó Erzsébet IV. D osztályos tanuló méltatta a magyar történelem nagy alakjának jelentőségét; a III. A osztály tagjai Kossuth-nótákat énekeltek.

***

— A Bódi Géza igazgatóhelyettes úrtól kapott tájékoztatás szerint az 1976-77-es tanévben érettségizett 176 (100%) tanulónkból 164 (88,2%) jelentkező felsőfokú oktatási intézményekbe. Egyelőre nem szándékozott tovább tanulni 22 (11,8%) diákunk. A 164 jelentkező közül 78 (47,6%) sikeresen felvételizett; 84 (51,2%) nem nyert felvételt. Bizonytalan a sorsa 2 (1,2%) továbbtanulásra jelentkezett tanulónknak.

HUMOR

— Miért nevezik a közlekedés ütőerének az országutakat?

— Mert sok vér folyik rajtuk...

A történelemtanár kérdezi:

— Mondd meg nekem, fiam, ki volt az a spanyol uralkodó, akinek az uralkodása alatt elszüllyesztették a spanyol ezüstflottát?

— Az az uralkodó egy szerencsétlen flottás volt.

***

A sétatéren egy néni gyerek-kocsit tol maga előtt, s időnként odaszól a babának:

— Ne sírj, Diploma. Mindjárt hazaérünk, s akkor papizol, Diploma.

Ezeket a csitító szavakat meghallja egy férfi; nem tud parancsolni a kíváncsiságának, s megkérdezi:

— Bocsánat, de olyan érdekes neve van a kicsinek. Diploma, ugye?

— Igen.

— S hogy adták neki ezt a nevet?

— A lányomat egyetemre küldtem, s tanulmányi eredményként őt hozta haza.

***

A volt iskolatársak 30 éves érettségi találkozóán vesznek részt. Kovács csodálkozva látja, hogy Szabó haja teljesen ősz, viszont a bajusza szurokfekete.

— Hogy lehet az, barátom, hogy a hajad ősz, a bajuszod meg fekete?

— Na, hallod — feleli a másik —, a bajuszom 20 esztendővel fiatalabb, mint a hajam.

Sárospataki Krónika

A sárospataki Rákóczi Gimnázium KISZ-szervezetének lapja

A kiadásért felelős: Kádas Sándor igazgató

Felelős szerkesztő: Dobay Béla gimnáziumi tanár

Diákszerkesztők: Berecz Lilla, Máté Magdolna, Pohánka Enikő,

Tesmagi Mária és Tóth András

Eng. sz.: III/ISK/39/BO.1976 Borsodi Nyomda sárospataki telepe 77-5333 500 F. v.: Lesó Lajos